د اتمانخېلو جغرافيه.

جغرافيه د ځايونو مطالعه او د خلکو او دوي چاپېرېال ترمنځه اړيکې دي. جغرافيه هغه ساينس دې چې د مځکې د سطې تشريح سره معامله کوي. دغه شان د وخت د لوی قام پښتون هوم خپله جغرافيه ده او دغه جغرافيه کښې دننه قبيلوي جغرافيې دي. اتمانخېل چې کرړاني قبائل دي چې خپله لويه خاوره جغرافيه لري. اتمانخېل قبائل د پښتنو په لوی کور افغانستان کښې هوم استوګن دي سره کښې په د پاکستان د پښتونخوا نه واخله تر بلوچستانه ميشته دي. په پښتونخوا کښې په ډيرو سيمو استوګن دي. په پښتون خواه کښې ديو ځانله علاقه ده او دغه علاقه د انګريز په وخت کښې يو ازاد مځکه پاتې شوي چې انګريز ورته "انډيپنډينټ اتمانخېل کنټري" ليکلې د ديو علاقه زياتره [illegible] ميندونو په منځ کښې واقع ده، د مشرق خواته د رانېزی او سمه رانېزی تر پولې پورې د سوات د سيند او د پيښور د ضلعې په منځ کښې غزيدلې ده. په دې سيمه کښې اتمانخېل قبائل ميشته دي.

لنډه دا چې اتمانخېل د نن وخت په د مومند په تحصيلونه ميشته دي چې يو ته امبار اتمانخېل وايي او بل ته لمن اتمانخېل يا پړانګ غار وايي دغه تحصيلونه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

باجوړ او د ملاکنډ د اتمانخېلو سره لګیدلې چې باجوړ طرف ته تر رود پورې دغه علاقه غزیدلې ده. او دغه شان د ملاکنډ هوم. یو خواه د تنګې منډا چارسدې نه دغه مځکه شروع ده چې دغه پوله یې له محمدزو سره ده اود باجوړ د قزافې او دانشکول کلې پورې مځکه او دغه شان د ملاکنډ د کوټ اکرې نه تر هریانکوټه پورې. او دغه علاقایي د اتمانخېلو په وړو څانګو ویشلي شوې.

بل خواه د اتمانخېلو خپله علاقه دا وس وخت د مردان سیمه کښې ده چې بهمرې څانګه د اتمانخېلو پرې میشه ده، دغه علاقه دغه سیمه په سنګاوو، کوهې، برمول، میاه خان، پیپل، تر خرکی یادیږي چې مکمل ورکښې اتمانخېل میشته دې دغه سیمه نه بهر تر لوند خوړه پورې میشته دې چې خټک ورسره هوم بشمول په لوند خوړ کښې استوګن دې.

بل خواه د دیو سیمه په اورکزی ضلعې کښې هوم ده چې خپله خاوره لرې او د اورکزو سره په خواه کښې ژوند کوي او خپله خاوره یې تذ ننه ساتلې ده، او پولې د اورکزو سره لرې. دغه اصل ټاټوبو نه اتمانخېل قبائل خواره شوې چې نن وخت کښې په دیر کښې لوی علاقې لرې چې شمېر یې تر ډیر حده پورې زیات دې اتمانخېل قبائل یو خواه د باجوړ د ترکاڼي قبیلې سره پوله لرې بل خواه د امبار طرف ته د مومند قبیلې سره پولې لرې او بل اړخ ته یوسفزو سره پولې لرې د مردان د سیمې اتمانخېل ګیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاپېر پولې د خټکو او یوسفزو سره لري او په ډېر په سیمه کښې اتمانخېل خپلې علاقې نن وخت لري چې یه ډېر ځایونو کښې د یوسفزو سره ګډ پراته دي

په کوز وطن بلوچستان کښې په ضلع لورالای کښې هوم میشه دي چې پولې د کاکړو سره لري او څه اتمانخېل د کاکړو سره ګډ پراته دي. د پښتنو به لوی کور افغانستان کښې په ځای ځای په ولایتو کښې میشته دي او ورسره د پښتنو ګن شمېر نورې قبایلې ورسیږې نور اتمانخېل خاوره واره تلې چې سوابې، سوات، شانګله، تر اټکه او بیا تر هیندوستانه خواره شوې.

کوم چې په لوی کور افغانستان کې اباد دي ځای په ځای اتمانخېل شتون لری په دغه اړه محمد حیات خان په خپل کتاب حیات افغانی کې وايي چې

(دی قبیلې ځنی کورونه د کابل په شمال یعنی کوه دامن کې میشته دي ... ددوي یو ښاخ کوچیان دي چې د سړو په مسم کې ننګرهار او په اوړی کې کابل ته راځي).

څه رنګه چې محمد حیات خان ذکر فیو وکړو چې اتمانخېل د کابل په شمال کې استوکن دی خو دغه یوزینې ندی بلکی اتمانخېل د افغنستان په ۱۸ ولایتونو کې ځای پر ځای استوګنه لری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویمه برښه

۱۸۴۹.

د ۱۸۴۹ کال د اکتوبر په میاشت کې د اسسټنټ کمشنر لیفټیننټ ایچ بی لمسډن لخوا خبر ورکړ شو چې د بایزۍ د علاقې د اتمانخېلو کلیو په مشبته توګه د ټیکس له ورکولو څخه انکار کړی. او مقامي کوم چې به د انګریز له خواه ټیکس راټولولو هغه ته یې خبرداری ورکړه اتمانخېلو چې دلته به ټیکس هغستلو له نه راځی. دغه خبر د انګریز کمشنر ته وشه چې اتمانخېل د جنګ تیاری کی او له ټیکس ورکولو څخه یې انکار کړی. نه انګریز له دغه خطری لپاره زور راوستو چې اتمانخېل وزوری او ټیکس هغستل تري شروع کړی.

نه دغه وخت اتمانخېلو هوم خپل جنګی تیاری شروع کړو چې ګنمل یې چې دا انګریزان به ضرور له حملی لپاره راځی.

په دغه وخت کې د اتمانخېلو مشری ملکانو کوله چې اصف اتمانخېل د خرکی کلی وون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازاد خان اتمانخېل. قدرت شاه اتمانخېل. محمد علی اتمانخېل او غازی شاه اتمانخېل د برمول . کلی. کرم اتمانخېل او جلاب اتمانخېل د میاه خان کلی. جلال اتمانخېل د سنکاوو کلی او محبوب شاه اتمانخېل او طوطی اتمانخېل د پیپل کلی.

یاده دی وی چې خرکی میاه خان سنکاوو پیپل کوهی برمول د اتمانخېلو مشهور کلی دی چې نن سبا د تحصیل کاتلنګ مردان په حصه کې شمیر دی.

د ۱۸۴۹ کال د ډسمبر په دریمه دغه انګریزی فوځ د لیفټیننټ کرنل جې براډشا سي بي تر مشری لاندې له پیښور څخه حرکت وکړو چې اتمانخېل زیر کړی. بل خواه اتمانخېل هوم خپل تیاری کړی د خپل وس مطابق چې د انګریز له فوځ مخنیوی وکړی.

په ۱۱ دسمبر کو لیفټیننټ کرنل بریډشا د اتمانخېلو په کلی حمله وکړه چې دغه حمله کې د پنجاب ۱۰۰ فوځیانو هوم حصه هغستی وه چې دغه انګریز فوځ مضبوط وي دغه جنګ د اتمانخېلو په سنګاو کلو شروع کړی. دغه سنکاوو کلې د اتمانخېلو ډیر په سخت ځای باندې میشته وو. شو چې لیفټننټ کرنل بریډشا د اتماتخېلو په کلی د دوانه طرف نه او هوم له مخې طرفه حمله وکړه چې اتمانخېلو ځوانانو له خپل طرف نه ډیری حڅې وکړی چې انګریز په شاه کړی خو د انګریز د فوځ توپونه په مدد له وجې یې سنګاوو کلی وران کړی شه. د یو طرف نه یې انګریز فوځ ډیر سخت قیسم ډزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولی په اتمانخېلو چې هغه اړخ چې دغه کلې يې په درې طرفه ګير کړي وو. دغه کې
.انګريز فوځ له خواه يو دسته د خپل فوځ د چپ لاس او د بل خوا حفظت کوو.

په دغه کې انګريز ته سخت نقصان ورسيده له انګريز د فوځ څخه وژنی وشوې او ډير
پکې زخمان هون شه. انګريز ليکې چې دغه اتمانخېل کرنل بريړشا ډير معمولي ګڼلی
.وو خو پنځه ساعته هغوی د هغه ځای دفاع کړی وه.

په ۱۸۵۵ کې اتمانخېلو ځوانانو يو ځل بيا په انګريز فوځ باندی وړی وړې حملی
شروع کړی چې په دغه وخت کې يې د انګريز له خواه چې کوم سامان تللو راتلو هغه
باندی اتمانخېل ځوانانو حملی شروع کړی بلکی د دغه سامان لوټ کول يې شروع
کړه ځکه چې انګريز په دی وطن قابض شوی وو چې پښتنو ته دغه قبول نه وه.
.

.په دغه بابله محمد حيات خان په خپل کتاب کې ليکی چې

مشريقی برخه کې بهمری ځانګي اولاد اسمعيل خېل داوت خېل او سه سمده ميشته دي. د
بهمري اتمانخېلو وسله والو کسانو شمير د دوه زر وه تنو خواه او شاه کې دي. دوي ډير لوټماران
او جنګيالی دي خو د کال (۱۸۷۷) د جنوری په مياشت کې د انګريزانو د فوځ په زريعه او د پيښور
کمشنر جان بيچر په تدبير د هغوی قوت وځپل شو او وس دوی سره رعيت په ډول ګوزاره کوي.
دوی لومړی د غلا او لوټ ماری سره مينه لرله او هندوان به يې نيول او له هغوی به يې د خوشې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولو په بدل کې پیسې اخستلې . د میاه خان سیمی اوسیدونکی ملک ازاد اتمانخېل چې د ... د ډلې مشر وو د کولی د لګیدو له کبله ګوډ شوي دي. د کوهی سیمې ملک محمد علی اتمانخېل یو معتبر سړی دی.

څه رنګه چې محمد حیات خان زکر وکړو چې اتمانخېلو ځوانانو به له دغه ځای چې کوم هیندوان یا انګریزان تیریدل اتمانخېلو به یې د لوټ کوشش کوو ځکه چې په دغه وخت کې انګریز په پښتون وطن راغلی وو او پښتون وطن یې د خپل لاس د لاندې راوستو کوشش کوو.

۱۸۵۱.

ناوی ډهنې د اتمانخېلو په علاقه کې دي. د باچوړ په مځکه د مومندو په پوله د امبار علاقه کې چې د اتمانخېل قبیله د بوټ کور ښانګه اباد دی. د هغوی نه مشرق طرف ته د ارنګ او برنګ اتمانخېل پراته دی. د دي قبیلې خلک د پنجکوړي سیند (دریایې سوات) په جنوب غاړه د غره په لمنو کې په پړانګ غار ګنډیری نری او به سپین خړی ناوی ډهنې کوټ ټوټۍ اګره مینه اریان کوټ کې هم پراته دی. اتمانخېل ساده سوچه بهادر توریالی او جنګیالی پښتانه دی نران غازیان دی. د فرنګی د راتللو نه روستو که قبائلو د فرنګیانو سره د خپلې علاقې په پوله او بريد جنګونه کول. اتمانخېلو په غزا پسې مزي پسې پسې مزی کولی. د خپلی پولی او بريد نه ډیر جدا د پیښور او مردان په علاقو کې د انګریزانو په فوځې کیمپونو حملې کولې. چنانچه هم دغه شان واقعاتو په وجه د ناوی ډنې د غزا واقعه پیښه شوي وه. د دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزا د واقعاتو بیا نولونه نه وړاندي د هغه حملو بیا نول مناسب معلومیږی چه اتمانخېلو غازیانو د مردان او پیښور په علاقې کړي وی.

په ګوجر ګړی حمله د **۱۸۵۱** په اخر کې فرنګیانو د وادی پیښور او د ایسفزو د علاقې د پیمائش او نقشه کې کار شروع کړي وو. د ملک خلق پري سخت ناراضه وو ـ او مخالفت ته یې ملا تړلې وه ـ د دې ګران کار دمه "مسټر جیمز" نومی یو فرنګی اخیستې وه او د هغه د حفاظت دپاره د ګائیډ پلټنی رسالدار فتح خان خټک مقرر شوې وو ـ جیمز او فتح خان د پیمائش د کار دپاره سره د یو فوجی دستې د مردان ښار نه دوه میله شمال طرف ته د ګجر ګړی په مقام دیره وو ـ چې د شپې په وخت کښې **مکرم خان اتمانخیل** د ناوې ډهنې د دوه **۲۰۰ سوه** په اسونو سورو سورو غازیانو سره پري حمله اوکړه ،دغه وخت انګریز لیکې چې په ۷مه نېټه زمونږ فوځیانو د اسونو اوازونه واوریدل چې د اسونو د خپلو اوازونه وو. دغه کې د اتمانخیلو د خوا اواز اوکړی شه.

اواز اوشه چې څوک یې

جواب راغی چې ملګری

انګریز ته شک اوشه او رسالدار فتح خان خټک بیدار شه او له خپلې خمې څخه بهر شه چغې یې کړي چې دښمن حمله کړی ده. او خپلې توری ټوپکې یې بهر کړی. دغه کې مکرم خان اتمانخېل حمله ډیره زوروره وکړه چې ډیر فوځیان یې اوژل او څه پکې زخمان شه. دغه رنګه یې اسونه زناور هوم مړه او زخمیان شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جیمز په دهغه شپه چرته بل ځای شپه وه. په دي موقع رسالدار فتح خان خټک ژوبل شو مګر مړ نه شو. بل طرف ته د ګائیډ پټنی څه سپاهیان مړه او څه ژوبل شول. او غازیان کامیاب واپس خپل وطن اتمانخیل ته راغلل. سر جاج بنګ ډونړ لیکی چي دا حمله د بهادر مکرم خان په کمان کښي شوي وه چي انګریز له خواه مکرم خان په جنګیالی او توریالی جنګجو یاد کړی شه. . سر جارج مخکښي لیکی چي مکرم خان (اتمانخیل) د سرحد په بهادرانو کښي ډیر زیات بهادر یعنې زړور او وتلې شوي انسان وو.

.١٨٥٢

په کال١٨٥٢ کي اتمانخیلو د هشتنګر کي او د دوی د غرونو جنوب ته په مایره کي په پرله پسي د انګریز په زد بریدونه سره لوی مصیبتونه انګریز ته رامینځته کړل. د ابازی چارسدی قعله چي په کال ١٨٥٢ کي جوړه شوي وه له انګریز له خواه چي د اتمانخیلو او د مومندو د لښکرو مخر نیوي وکړي. او په کال١٨٥٢ کي یي اجون خان ته پنا ورکړه چي د تنګی خان وو. دا مشر یو نر ځوان وو چي له انګریز په زړ یي کرکه لرله او د تنګي کلي کي اوسیدو.

اجون خان به خپلي مځکي بغیر کرلی پریښودل چي دغه انګریز ته خواخه نه وه ځکه چي انګریز به هغه وخت به د خلکو نه د فصل دي کیدلو څه حصه هغستته که چري دغه فصل به خراب کړي شه. نو اولټه به د انګریز له خواه د هغه سري نه جرمانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغستې کیږدله. اصل کې اجون خان انګریز ته زور ورکولو چې څه له ستار واک لاندې ژوند نه کووم. دغه ډسل هوم د اجون خان دانګریز سره په تیرو څه وجه له .کبله راغلي وو

مخکې اجون خان د اتمانخېلو وطن ته لاړو چې او الته يې پنا وغستلله او اجون خان د انګریز له خوا انتظار کوو دغه وخت کې يې ځان سره يې نور هوم د انګریز له خوا .تښتیدلي کسان د اتمانخېلو په وطن کې ځان سره ځای کړل.

په کال ۱۸۵۲ د اپریل د میاشتې په ۲۰مه شپه اجون خان د انګریز په زد د ۲۰۰ آسونو له اتمانخېلو ډلې سره د چارسدې په لوی کلي برید وکړو چې د هشنغر مرکزي دفتر وو. دغه ډله د لمن اتمانخېل څخه راغلې وه. چې نن ورته پړانګ غار اتمانخېل وايې. په دغه برید کې یو تحصیلدار اوژلې شه. او دغه حال يې د دغه تصیلدار د طرفدارو سره هوم وکړو چې د تحصیل نور اهلکار او فوځ هرڅومره چې وو هغه يې مړه کړل او دغه ځائې د انګریز له خوا يې ډیر سرکاری مال هوم تالا کړل. چې انګریز لیکلې چې لوټ يې کړه. مخکې له انګریز له خوا ولیکړې چې دي. لښکر په ابازی هم دغه وخت قبضه .وکړه خو له څه وخت واپس اتمانخېلو وطن ته لاړل.

چنانچه د اتمانخېلو قبیلې د دې قسم حملوں او غزاګانو د لاسه چې فرنګی تنګ شه. دغه نه پس چې کله انګریز یره محسوس کړه په کال ۱۸۵۲ کې په ۲۸مه اپریل انګریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خوا د اتمانخېلو خلاف د جګړې علان وکړو چې له پېښور څخه انګریز فوځونه .

.راراوانیدل پیل کړه

دغه فوځې دسته له انګریز له خوا (سر کولن کیمپبیل) په مشرۍ کې کوله چا چې په

اباذۍ کې پړاو واچوو او ډپټي کمشنر ایچ آر جیمز د فوځ سره وو. اول وارې یې په

ناوې ډهنډ حمله وکړه. د دې مقام تعریف دا وو چې په ټولو قبائلو کې چې په هر

ځومره مقاماتو د فرنګي فوځونو حملې کړیدې. په هغې کې ناوې ډهنډ ډیر مستحکم

او مضبوط مقام وو. مخکې د دغه کلي نه ډیره پښه او مظبوطه قعلعه تاو وا چې دغه

قعلعه د کلي څلور طرف ته وه. په دغه قعلعه ورغتل ډیر زیات ګران کار وون چې مخکې

انګریز د دغه قعلعه په نیزدې فصلعه کې پړاو واچوو چې دغه کې لا جنګ شروع شوي

نه وو. او انګریز فوځ له سامان ارسدا چلیدو او اتمانخېلو سره په خبرو اترو کې د

وخت اړولو کوشش کیدلې شه په دغه کې انګریز فوځ قعلعه ته ډیر زیات نیزدې شه

چې چې اتمانخېلو ځوانانو او انګریزانو یو بل لیدلو بلکې اوازونه یې د یو بل هوم

اوریدلې شه. دغه په منځ کې سمدستې د اتمانخېلو د ځوانانو د قعلعه نه پرې راوتل او

د تکبیر چغه یې کړه. انګریز مخکې بیانې چې دغه حمله اصل کې ده فوځ په خیمو وه

چې سمدستې پرې راغله او وایې چې د دغه اتمانخېلو ځوانانو سره زمونږ په مقابل

کې اصلحه ډیره کمه نه وه. دغه کې انګریز پهره دارو سمدستې د حملې خبر فوځ ته

ورکړو. دغه کې انګریز فوځ سامان سمبالول کې وخت لږیدو. چې دغه وخت انګریز

اسرار جی این هارډنګ ډیره بهادرې وکړه خپل فوځ یې څه نه څه بچ کړو. جنګ اوشه

(c) ketabton.com: The Digital Library

. مګر انګریزانو چې په کوم سوچ راغلې وو چې مونږ به قعله ورانه کړو هغه پوره نه شه او ارمان یې هوم دغه رنګه پاتې شه. نو هر کله چې انګریز فوځ پوهه شه چې د دوی داسې وهل او له هغه ځای نه مخکې د دروازې د مقام په لاره تلل او مخکې د کوټ مینه ټوټې اګره نومې غرئیزه درو تنګو سختو او خطرناموو ځایونو ته دننه ورتلل او له هغه ځایې د لاس لاندې راوستل ګران کار دی. نو انګیز مخ په قبله وکړه او د هسنغر ډیر مشهور کلی تنګي په مقام خپل پړاو ونیوو. خو دغه په نتیچه کې د انګریز له خوا یو جمعدار او څلور نور زخمیان شول.

اثر افغانی صیب لیکې چې .

هر کله چه دَ فرنګیانو فوج په تنګي باندے کیمپ او لګاوه..نو اُتمانخیلو په مشهور مرکزی کلی پرانګ غارے دَ حملے کولو اراده اوکړه .. داکلے دَ غاړے دَ اُتمانخیلو په قبلئیزه حصه کښے په داسے برید دے چې دَ اتمانخیلو دَ غرونو په جنوبي لمنو کښے دَ هشنغر علاقے ته سیلمه او دَ اوتمانخیلو دَ امبار اُتمانخیل او دَ پنځپالئ مهمندو ته نزدے دے..دَ دے ځائے دَ وهلونه دَ فرنګي غرض په آواره او دَ غره په لمنو کښے آبادو اُتمانخیلو طاقت ختم کول وو..په

پړانګ غار چه فرنګي کومه حمله کړے وه

تنګي ته دَ انګریزانو برېګیډ فوج دَ وړاندے

نه راغلے وو..پنځه زره فوج ئے نور راجمع کړ. دِ دوئ

په مقابله کښے دَ اوتمانخیل ډیکپالی وو..ورسره دَ

هغوي په اِمداد کښے دَ روانی (راونړی) قوم خلق وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او څه دَ سپېن اکبر بادشاه صاحب دَ لښکر غازيان وو. او دَ پړانګ غار غزا له هم اُتمانخېلو دَ امداد دَپاره

راغلي وو دغه ټول په شمار باندے درے زره ۳۰۰۰ وو

په مئ ۱۸۵۲کښے انګرېزانو دَ کرنل سرکولن کیمپبل المعروف په لارډ کلائېډ په کمان کښے . حمله اوکړه ..دَ فرنګي فوځ دَ ګنډېرى او بازي کلي نوے کلو په منځ کښے په مېړه باندے دَ تنګی کلي نه شمال طرف ته حمله اوکړله ..دَ غره په لمن (کوه دامن)کښے اُتمانخېل قوم په مشهور کلي پړانګ غار ـــ ئ چپاوُ اوکړه له هغه ځایي پرې اتمانخېلو ځوانانو حمله وکړه چې څو ورځې پر له پسې جنګ اوشه چې په دغه کي انګريز د توپونو ډزي په اتمانخېلو شروع کړي وي. د پړانګ غار په جګړه کې انګريز ته هوم کره نقصان وشه. چې ټوټل پکې ۱۸ کسان مړه او زخميان شه.

مخکې انګريز وايې چې د پړانګ غار اتمانخيلو علاقه ډيره سخته وه چې لوړ لوړ غرونه وو.

دَ فرنګی فوځ په کلي ورـــغ وران ـــ ئ کړ..نور دَ غره درو ته دَ ننوتلو تاب ـــ ئ نه لېدو .. واپس شه. دغه لښکر کې د ټوټی اتمانخېل هوم مدد کړي وو د اجون خان او هغه د پلار حميدخان.

انګريز په ابازے نومی کلی ورغلل داکلے دَ درياب ئ پنجکوړه په غاړه دَ مهمند اودَ اوتمانخېل برېډ او دَ هشنغر په بره سر دی..دلته ـــ ئ قلا جوړه کړه . چه دَ اوتمانخېلو ا و مهمندو دَ حملونه دَ هشنغر د علاـــ ق حفاظت اوکړلے شي لکه چه مخکښې ورته اشاره شوے ده کښے ده (رواني) قبېلے خلق په دغه ورځو کښے په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګنډهېری کلی باندے پراته وو..دَ فرنګی فوځ چه دَ پړانګ غار دَ جنګ نه راګرځېد په ګنډېری ئے حمله اوکړه او کلے ئے وران کړله ..او دےئ قام مشران ئے اونېول لېږے ورځے پس دَ رووانی قبیلے مشران راغلل..معافی ئے اوغوښته درخوست ئے منظور نه شه .. البته کرنل مېکسن چه په دغه ورځو کے کښے دَ پېښور کمشنر وو هغه ترېنه یوه اقرار نامه وغسته ..چه دَ انګرېزانو او قبائلو دَ دےغ اقرار نامے مطابق دَ روانی قبیلے خلقو کړے دَ ګنډېری نه اوچتے شوے او دَ جلاله (صلع مردان)په مېره ئے دېره اونېوله ...جلاله ته درانی قوم اتېا ګنډېری نه راغلے وے

په دوي کښے یوه کورېنۍ دَ پېرانو خاندان وه چه دَ

حضرت اخوند محمد قندهاری کاکړ دَ ځوئ محمد صالح المعروف په پېر صالح اولاد دے ..دَ پېر صالېح زیارت په طورو مردان کښے ..دَ کورېنۍ دَ روانی قوم ستانه دار دی او په دی غزا کښے دَ پېرانو دَ دے کورېنۍ مشرانو ښه مردانه بهادري کړے وو..دَ روانی قوم سره یوه بله کوېنۍ چه ګنډېری نه جلاله ته په کړه راغلے وه هغه دَ اخوند زادګانو کورېنۍ وه چه حضرت مېان صاحب محمد عمر دَ څمکنو دَ مشهور مرېد اخوند صوفئ عبدرحمان دَ دوه ځامنو اخوند زاده محمد صدېق او اخوند محمد رفېق اولاد دے ..دَ اخوندزادګانو په دے کورېنۍ کښے اخوند فقېر شاه دَ ناوی ډهنې او پړانګ غار په غزا کښے شامل وو..اوبیا چه انګرېزانو ګنډېرے کلے وران کړ .. نو ..دَ روانی قام دَ غازېانو سره جلاله ته راغلي وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې پړانک غار یا لمن اتمانخېل کلي وران کړي شه اجون خان لالپوی ته جلال اباد ته کابل ته لاړو. او واپس اتمانخېلو ته په کال ۱۸۵۷ کې راغو چې یو ځل بیا یې د اتمانخېلو د وطن نه د برید پیل کولي اراده ولرله.

۱۸۶۶.

په کال ۱۸۴۹ کې چې د کرنل براډشاو په مشری کې د مردان په اتمانخېلو کوم فوځې اپریشن شوي وو او اتمانخېلو پکې مبارزې کړي وې. او په کال ۱۹۵۵ کې یې پرې ۲۰۰ روپۍ جرمانه لږولې وه او کلي یې وران کړي شوي وو. دغه ځای به اتمانخېلو د انګریزانو او هیندوانو سامان لوټ کوو. خو دغه اتمانخېل واپس خپل کلي په هغه زوړ ځایونو اباد کړي وو.

.

د کال ۱۸۶۳ د انګریز سره د امبیله په جګړه کې د اتمانخېلو ځوانان د انګریز په زد بونیر ته تللي وو کوم کلي چې د اتمانخېلو په مردان سیمه کې د ملاکنډ په سنګ پراته دي. هغه کلي چې میاه خان سنګاوو پیپل برمول خرکی دي. دغه کې میچر جیمز

(c) ketabton.com: The Digital Library

اویل چې دوی اتمانخېلو باندې سخت کاوایې وکړی چې په امبیله په جنګ کې یې ولې زمونږ په زد ودریدلې.

په مارچ ۱۸۶۴ کې یې پرې ۲۵۰۰ جرمانه ولږوله خو انګریز وایې چې دغه ملکان د یو بل څخه لرې لرې ولاړ وو چې داسې معلومیده چې دوی په خپل منځ کې څه تړسل لري. خو وجه دغه جرمانه وه. مخکې انګریز وایې چې دغه جرمانه دغه کې جرمانه د ملکانو سخه ادا شوه.

چې کله واپس وطن ته لاړه دغه مشران د دوی په منځ کې اختلاف پیدا شه. دغه کې څه ملکان خپل ځایونه بدل کړه چې باز ګل ملک کوهی ته لاړو او سمت ملک د کوهی نه برمول کلی ته په کډه شه. همدغه اختلاف بیا د پیپل کلي او میاه خان تر منځ وغځېدله او له یوه لوري څخه بل لوري ته د کورینو منتقلې وشوه. او په دې توګه د کوهي او پیپل دوه کلي په میدان په مځکه پراته وو چې مخامخ ورته د برمول میاه خان او سنګاو وو.

د جولای ۱۸۶۴ کې کې اسستنټ کمشنر له انګریز خوا اطلاع وشوه چې دغه یو طرف ته دوه کلي او بل طرف ته دری کلي په خپل منځ کې دښمنی راوانه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۱ اګست د کوهي او برمول په منځ کې جنګ اوشه چې له دواړه غاړې اتمانخېلو څخه وژنې وشوي او څه پکې زخمیان شه. دغه جنګ څه وخته پورې بار بار وشه چې په خپل منځ کې په امن پاتې نه شه .

په کال ۱۸۶۵ کې په دوی جرمانه ولږیدله او څه ملکان یې ونیولي شه. خو دغه نه پس انګریز خپل فوځ تیار کړو چې د سنګاو او برمول کلي تباه کړي .

د کال **۱۸۶۶** په ۷ مه جنوری د پښیور څخه د انګریز فوځیان راوتلل مردان ته او بله فوځې دسته له پینډۍ څخه راوتله او بله د ایبټ اباد څخه چې په نوښار کې د بریګیډئر جنرال ډنسفارډ او د پولیټیکل افسر کرنل بیچلر په مشرۍ کې جمع شه. دغه فوځ په بله ورځ مردان طرف ته راغي .

په ۱۹ مه نېټه دغه فوځ میاه خان طرف ته لاړو چې نیم فوځ یې پریخودو چې دغه کلي وران کړي باقي فوځ یې د سنګاوو په لوري بوتلو چې سنګاوو کلي یې هوم وران کړو دغه کې دغه کلي وسوځولی شه. دغه کلي پلی د خان په وړاندې تبا شه .

یوازې د اتمانخېلو د مشران چې د شیرخانه او زومندی په دې یره وو چې زمونږ کلي به وسوزلی شي. په بله ورځ فوځ له میان خان څخه لاړو چې باراون راخکې شوي وو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو دغه کلي وران نه کړي شه په دغه کلي باندي د دوه کالو لپاره جرمانه ولږیدله.

.برمول کلي تبا شه. دیولونه یې په هاتیانو ونړیدل

په ۲۲ مه نېټه کمشنر د پلی له خانانو سره سیټلمنټ وکړو

.۱۸۷۸

د کال ۱۸۷٦ د دسمبر ۹مه نېټه د سوات په نهری کینال باندي ۱۰۰ تعداد کي اتمانخېل ځوانان راغله د میاں روکندین په مشری کي او حمله یې وکړه چي هغه له کبله دغه حمله کي له انګریز له خوا وژني وشوي او له کیمپ هغه ځایه وران کړي شه او له هغه ځایه اتمانخېل ځوانانو مال هوم په خپل لاس کي وغستلو. او له هغه ځای اتمانخېل واپس خپل وطن ته راوختل غرو ته. دغه د اتمانخېلو ټولنه د امبار او پړانګ غار د .بوټ کور ځانګي سره تعلق لرلو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کال ۱۸۷۸ کې له انګریز حکومت له خوا غوښتنه وشوا چې دغه د سپرى کلي باندى فوځى کاروايې وکړي. سپرى هغه کلي کوم کې چې میاں روکندین اوسیدو. او حکم وکړي شه چې دغه سړى ونیولى شي. دغه کلي د انګریز د واک لاندي د غلاقې سره په سنګ وو. دغه فوځې کاروايې داسې پلان شوه چې خبر چاته هوم ونشي. چې فوځ په پټه لاړ شي او خپل کار وکړي.

په کال ۱۸۷۸ فرورى په ۱۴ مه نېټه یو فوځې دسته چې له کارفس افق ګائړ له څخه وه. د مردان د سیمنې نه دغه دسته راوانه شوه چې په اسونو سوارا وو چې هر انګریز فوځې سره د ۶۰ کارتوس مرمۍ وو. د دغه انګریز ټولنې مشرى کیپټن ویګرام بیټې کوله چې ورسره کیپټن کاواګناری هوم وو چې پولیټیکل کمشنر پېښیور وو.

په هغه لار یې نیولې وه کومه لار چې د ابازۍ او د تنګې خاص غټ سړک دی. چې په لګه فصله تنګې کلي ته نیږدې شه. په شمالی طرف یې د غرو نه واوړیدل او د سوات کینال له کرښې څخه تیرودو ورسته ۲ میله لرې د ابازۍ څخه او هلته ښکته شول اسونه یې د شپیته کسانو په واک کې پاتې کړو چې ابازۍ قعلې ته یې بوزی. باقې فوځ پیدل راوان شه. له هغه وریسته د په یو تنګه لار انګریز فوځ کوتل سپرى ته ورسیدل. دغه ځاى څلور سحت راورسیدل. دغه وخت سپو غپل شروع کړه چې مونږ وګڼل چې د سهر انظار وکړو. خو د معلوماتو څخه پولیټکل افسر اویل چې میاه رکندین به په جمات کې وي یا به د کور په برج کې به وي دا ځایې د کلي منځ وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سهر چې رڼا ولړیده انګریز حمله وکړه او فوځیان د کلي په جمات ورغلل او جمات یې په خپل قبضه کې راوستو. عغه کې د میاه رکندین کور برج ته ورغلل چې هغه کې هیڅ څوک نه وو. دغه کې انګریز ته خبر وشه چې میاه رکندین د جمات په شا په یو کور کې پنا هغستې هغه ځای فوځ وپس شه چې خلکو ته یې اویل چې اصلحه ټوپکې مونږ ته حواله کړی ګنی د چټونه به درته وسیزو. دغه وخت جګړه وینخته له انګریز او د اتمانخېلو. په دغه کې دفوځ له خواه یو کس د میاه رکندین وراره اویشو او بل یې زخمې کړو په کور. او دغه کې د فوځ له خوا میاں رکندین ته اویله شو چې وصله ګزار کړه. لګ سحت پس بل یو سړي په دغه کې له فوځ له خواه ویشتلي شه چې میاه رکندین شهید کړي شه ځکه چې انګریز ډیر په چال رنوتې وو یو خواه دغه کلي واله نا خبره وو بل د انګریز طاقت زیات وو چې هغه له کبله په کور کې ورته څو کسان اویشلي شه. دغه کې د پاسه غر نه ځوانانو په انګریز فوځ ډزي شروع کړي او فوځیان یې نشانه کړل دغه ننګیالو ځوانانو د مشرق په وچت غره پوزیشن اغستی وو. چې سخت جنګ اوشه. انګریز وایې چې دغه ځوانان نه څه خلک اویشتو شه. له انګریز له خواه هوم اویشتې شه چې زیاتره پکې زخمان شو.

دغه کې فوځ واپس ابازی قعله ته لاړه

له هغه وریسه په اتمانخېلو د انګریز له خواه ۱۰۰۰ زر روپۍ جرمانه ولګیده

دغه کې د اتمانخېلو څانګې زیرکو او پخی کلو انکار وکړو او جرګه هوم ماته شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۸۲.

په کال **۱۸۸۲** کې د سپړي کلي څوانانو په یوریا څل بیا برید کړي وو چې مال لوټ کړي شوي وو. او له هغه پس په دوی په دسمبر په میاشت کې له انګریز له خواه جرمانه ولږیده چې دغه جرمانه ۳۰۰ روپۍ وه ,

۱۸۹۵.

ه کال ۱۸۹۵ مه نېټه کې چې انګریز د دیر په لوري چترال تللو. اتمانخېل د انګریز خلاف مبارزه کړي وه چې اتمانخېلو نه غوښتل چې انګریز بره چترال ته لاړ شي. دغه کې اتمانخېل وو چې زیاتره پکې د اتمانخېلو شموزی څانګه وه. مخکې انګریز وایې چې اتمانخېلو د تالاش دیر نه تر سدو دیر پوري زمونږ په فوځ او په فوځې سامان ډزي کړي وي. او خاص کر د دغه کال د اپریل په میاشت په ۱۳ مه او ۱۷ نېټه باندي.

انګریز لیکې چې په اپریل ۱۱مه نېټه مونږ د شکو کس په لار حرکت کوو چې دغه ورځ مونږ ته سخت پریشانی شوی وه په تللو کې. وایې چې مخکې مونږ شکو کس نه سدو او خونګی طرف ته تلو له سیند له پوره غاړه کوم خواه چې ظلم نومی ځای دی د هغه ځای

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتمانخېلو ځوانانو ډزی په مونږ وکړې چې مونږ يې ږ ځايه کړو. مخکې وايي چې ليپټنټ کاکريل دغه ورځ د پل لاپاره ځای کتلو چې فوځ ته اسانتيا شي چې له دغه کېبله ځمونږ کار پوره نه شه.

په ۱۳ او ۱۴ نېټه په شپه اتمانخېلو په انګريز بريد وکړو چې ډير زيان يې ورته ورسو او اتمانخېلو ډير په ننګ او غيرت باندې د انګريز خلاف جنګ اوکه. چې له انګريز له خواه ۲ فوځيان افسران او ۳ عام فوځيان اوژلی شه. چې دغه فوځيان کې ليپټنټ کرنل بيټي هوم شامل وو. د انګريز د فوځ څخه ۲۱ فوځيان زخميان شه. دغه کې د اتمانخېلو ځوانانو څخه هوم شهيدان شوي وو چې ډير پکې زخميان شوي وو.

.۱۸۹۷

په کال ۱۸۹۷ کې اتنانخېلو د انګريز د ملاکنډ په پوستې حمله ور شوي وو. چې زياتره پکې دپړانک غار يا لمن اتمانخېل او شموزی اتمانخېل وو. ډير اتمانخېل د مومندو سره هوم ميلاو شوي وو د هډا مولا په مشری کې چې په شنکرګړ کې حمله کړي وه. او د شبقدر په جنګ کې يې پو حصه هغستې وه. دغه وخت شموزی اتمانخېل هوم د ملاکنډ چکدري په حملو کې حصه هغستې وه او پس کې اتمانخېلو کوشش وکړو چې د پانجکوړی د سيند پل ونيسي او د انګريز د باجوړ په تللو يې سخت مخالفت لرلو. خو په دغه کې د انګريز فوځ د جنرال ميکليجان په مشری کې چې يو بريګيډ فوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو په دغه پل باندې ورسيدو. دغه نه پس جنرال بيندن بلډ ګوسم کلي ته راغې چې اتمانخېل دغه وخت جرګه وکړه چې مونږ به په امن اوسېږو. خو دغه جرګه کې له انګريز له خواه وصله وغښتلی شوه چې څه لګې ټوپکې ورکړې شوي خو زياتو اتمانخېلو وصله ورنکړه. خو دغه کې جنرال سر بيندن بلډ د باجوړ په تلو بوخت وو چې خپل تلل يې جارې وساتل. دغه نه پس ۱۰۰ شمير کې شموزی اتمانخېلو د ماموندو سره شامل شه چې په جنرال جافريز په کيمپ حمله وکړې. دغه کې د بوټ کور يا بوټ خېل اتمانخېل هوم چې په دغه وخت کې د انګريز له طرفه څه خاص جګړه ونه شوه. دغه کې سامان د ماندل اتمانخېلو د مرخنۍ څخه هغستې شوي وو چې دغه کلي واله د سوات په جګړه کې هوم شامل وو.

په ۲۷ جولايی باندې اتمانخېلو او سواتيانو سره په ګډه د کوتل په فوځې کيمپ حمله ور شوې وو چې او انګريز وايې چې سرې په سوات سيند اوړې او له نور لښکر سره يو کيږې. مخکې انګريز ليکی چې په دغه ورځ جنګ پوره ورځ راوان وو چې مونږ ته مشوره راکړې شوه چې دغه کيمپ پريخودلی شي کوم خواه چې د انګريز د فوځ ۳۱ پنجاب ايفينټرې پرته وه. ځکه چې دغه د ملاکنډ د کوتل پوسټ لپاره ضروری وه چې په شمالی پوسټ باندې د لښکر له خواه غټی حملې شروع وې او دغه کيمپ کې فوځيان محفوظ نه وو چې ځان يې د لښمر څخه بچ پاتې کړی وو. دغه وخت کې د مردان د سيمې نه نور فوځ راورسيده. او لښکر کې اتمانخېل نور هوم په لوی تعداد کې شامل مړې شه. مخکې ليکې چې دغه مسلسل حملې د د لښکر له خواه د اګست ۲ مه نېټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوري ورسيدله. په دغه جګړه کې د اتمانخېلو ملک ميورو اتمانخېل شهيد کړي شه چې له اتمانخېلو له خواه يې مشري کوله په دغه حملوں کې. مخکې ليکې چې په دغه جګړه کې د عمره خان رور زين الله هوم موجود وو چې پس کې د هغه اس په زخمې حلات کې مونډلی شوې وو. په لښکر کې شهباز خان د هشنغر اتمانزو سره د ۱۲۰ ځوانانو شامل شوي وو. مخکې انګريز وايي چې په لښکر کې زيات ځوانان د اتمانخېلو د کوهي مياه خان سنګاوو کلو نه هوم شامل شوي وو. مخکې انګريز ريپورټ کوي چې په دغه مسلسل حملوں کې زمونږ فوځيان ډير سخت ستړي شوي وو. د لښکر له خواه ځکه چې دغه د پښتنو ځوانانو لښکر په ډير جزبه او په ډير حمت سره چنګيدل د انګريز په زد. په دغه جنګ کې د اتمانخېلو د اتمانخېلو د اصېلو نه واخله تر شموزو پوري په پوره ډول اتمانخېلو شرکت کړي وو چې د خوا او شا نور پښتانه قبيلو پکې هوم په يو لښکر کې جنګيدلي وو چې دغه کې د سواتي اديزي د تالاش خلک باجوړی د ميدان او جندول خلک دوشخېل. چې دغه جګړه کې د پښتنو لښکر له خوه په چګدره باندې ۵۰۰ سوا خوا او شاه شهيدان شوي وو. بل خواه وايې چې په چکدرې په غزا کې ۳۰۰۰ شهيدان د پښتنو د لښکر له خواه شوي وو.

د دير ليوی هوم څه مليشه په لښکر کې شامله شوي وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۹ جولائی انګریز د چکدری نه ریپورټ کوي چې میاه ګل لښکر کې شامل شوي چې دغه لښکر کې منکی مولا اتمانخېل بونیروال دی او وایې چې په دې وخت کې زمونږ خلاف اتنانخېل رنیزی دوشخېل او څه پکې سواتی هوم شامل دی.

په ۴ مه اګست په نېټه انګریز ډېن ریپورټ کوي چې په چکدره او ملاکنډ کې چې کوم لښکر دی هغه کې اتمانخېل باجوړی سواتی رانیزی او دشخېل شامل دی چې په ملاکنډ باندې د لښکر تعداد شل زره دی او په چکدره کې اته زره دي. مخکې انګریز وایې چې په دغه چکدرې په جګړه کې د دیر لیوی هوم حصه هغستې وه خو د دوی جعمدار زموتږ له پاره وژلې شوی دی په دغه جګړه کې.

اخر افغانې صیب څه داسې لیکې چې په کښې هر کله چه په ټولو قبائیلی علاقو باندې انګریزانو فوځونه ورواچول. جنګ ئې تود کړ. په ملاکنډ یې هم حمله اوکړه. سزتور فقیر غزا له راغے. د اتمان خیلو نمر ختیزه علاقه د ملاکنډ ایجنسی د سمه رانړی زئ او سوات رانړی زئسره په پوله پرته ده نو په اتمان خیلو کښې هم حرکت پیدا شه. د ملاکنډ په جنګ کښې یې د سوات. دیر. باجوړ. مهمند د غازیانو سره پوره امداد اوکړ. ځوانمروی یې ښکاره کړه بهادری ئې اوکړه. کفار ئې اووهل د دغه جوم په بنا د په اخر کښې د کرنل ریډ په کمان کښې په اتمان خیلو باندې انګریزانو فوځونه حمله اوکړه دا حمله په دوه غاړے وه. یوه حصه فوځ سوات سیند په غاړه په قلنګئ دره باندې راواوخت اګره. ټوټئ. کوټ. مینه طرف ته راتاو شه. او بله حصه لښکر د درګئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه په آوره کښېد اتمان خيلو د غرونو نه په جنوبي لمنو کښې په ناوےډنږ. سپرى. بوچه. او پړانګ غار حمله اوکړه. د ناوے ډنږ قلا چه به کښې نه وه وهلے شوې هغه ئې په دے جنګ کښې ورانه کړه. ځکه چه زيات غازيان هلته په اګره اوتوتئ کښې په جنګ کښې ګير وو. ډ پړانګ غار اوسپرى ابادى ورانے شولے.

مخکې انګريز وايې چې دغه وخت د مرخنۍ په پيښه کې اتمانخېل په امن وو چې فوځ په باجوړ کې لا ميشته شوې وو. دغه وخت د جنرال جيفريز جنرال جافريز په مشرۍ کې اراده وکړه چې په انزرګۍ دغه فوځ اتمانخېلو ته نوتلو خو فوځ له په باقي باجوړ کې ضرورت وو چې هغه له کبله دغه د اتمانخېلو خلاف جنګ پاتې شه. خو انګريز له خواه اتمانخېلو ته داوړاندېز پيش کړي شه چې تاسو ټول تسليم شئ.

په نومبر ٢٢ نېټه ابازۍ ته وليږلې شه د ليفټننټ کرنل مونټانارو په مشرۍ کې چې د پړاګ غار د اتمانخېلو سره معمله وکړي. په ٢٣ مه نېټه د کرنل ريډ په مشرۍ کې نور فوځ هريان کوټ ملاکنډ ته وليږل شه چې د بر ټوټۍ لاندې دغه علاقه پرته ده. بلمه ورځ د انګريز فوځ کوټ د اتمانخېلو کلي ته ورسيدل چې دغه ځاى د کوټ اګرى بر ټوټۍاو د خانوړى د اتمانخېلو د ملاکانو سره يې جرګه وکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه جرګه کې څه غوښتنې وشوې له انګریز له خوا په دې کې اتمانخېلو ۳۰۰ ټوپکه انګریز ته حواله کول هوم شامل وي. دغه نه پس انزرګۍ ته لاړه چې په غره په سر اتمانخېل وو خو دغه وخت له جرګې کېبله هیڅ قسم تاسدم ونه شه. دغه کې په اکره کې د اتمانخېلو څخه وصله غونډه شوه چې کوم په جرګه کې ده وصلې خبره شوي وه.

.

په دسمبر ۱ مه کې انګریز فوځ بر ټوتۍ ته لاړو او له هغه ځای واپس کوټ ته راغلو. په خانوړۍ کې ګجر خان انکار کړی وو د وصلې له ورکولو څخه نو له هغه کور فوځیانو وران کړو.

په دسمبر ۴ مه نېټه فوځ له هغه ځای واپس په هریان کوټ او هیرو شاه باندې خکته لاړل. او کوم جرګه شرط چې وو هغه کامیاب شه.

په دسمبر ۲۷ مه نېټه د پړانګ غار اتمانخېلو جرګه جوړه شوا په ګنډیري کلي کې چې هغه جرګه کې په اتمانخېلو ۲۰۰۰ روپۍ جرمانه او څه اصلحه انګریز فوځ ته حواله کول وو.

په دسمبر ۴ مه نېټه د پړانګ غار یا لمن اتمانخېلو باقي شرطونه ته تیار شه خو د وصله ورکولو څخه یې انکار وکړو. خو دغه کې په هغه اتمانخېلو چرمانه ولږیدله کومو چې فرنګې فوځ ته سخت نقصان رسولی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کال ۱۹۰۸ او اتمانخېل.

د کال ۱۹۰۸ کې حالات داسې جوړ شه چې پښتنو د خپلوا کۍ په غرض خپلې هلې ځلې کولې چې انګریز د دې خلکو له زورولو لپاره وخت په وخت بهانه غوختله چې دا خلک وځپی. دغه رنګه د کال **۱۹۰۸** قیصه ده چې په شاه یې ډیر اوامیل وو. دغه وخت د مومندو سره په ګډه د اتمانخېلو هلې ځلې شوې دې او د انګریز په خلاف یې میړنې خولې دې.

په ۱۹۰۶ کې د امبار اتمانخېلو او د مومندو حلیمزو او ترکزو د روحیې له مخې بې باوري لا پسې زیاته شوه. چې په کال **۱۹۰۶** په شبقدر کې د بریدونو لړۍ پیل شوه، په دغه کې د کوډه خېل بائزی د محاصیل په مشرۍ کې وو د امبار اتمانخېل د میرباز اتمانخېل او د حکیم په مشرۍ کې وو.

اتمانخېلو د ګومبتۍ **ملک میرباز خان** چې د **۱۹۰۸** کال په جګړه کې تړپې شوی او وروسته یې د انګریز له خواه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه بریدونه اول واری په جوګینۍ ۲۱ مارچ کې وشه چې دغه کې مومند وو. دویم ډیر غټ برید په ۹ اپریل په تنګی ابازی کې وکړی شه چې پکې له انګریز له خواه کور وران شوی وو.

په کال **۱۹۰۴** کې تنګي د ابازی سره نږدې برید وکړې شه چې له انګریز له خواه څلور سړی پکې اوژلی شه او یو کانټیبل پکې زخمی شه. او د دغه لښکر له خواه د ۳۰۰۰۰ روپو مالیت سامان لوټ کړی شه. چې په دغه برید کې د امبار اتمانخېل او کوډاخېل خېل بائزی مومند وو.

د دې بریدونو بریالیتوب د شکرګړ او د هغه په ګاونډ کې د هندوانو په منځ کې یو څه ویره رامینځته کړه او د دوی تر مینځ داسې اوازې راپورته شوې چې د پولې هغه غاړې یو لښکر راټولیږي.

انګریز مخکې وایې چې مومند له خواه د څه کولو توقو څمونږ نه وه لښکر خپلو کورونو ته لاړو خو په ۳ مارچ **۱۹۰۷** کې په شنکرګړ په کلی برید وکړي شه. د مومندو په منځ کې د دی خبر سره د لښکر ځواک زیات شه. دوه سکوارډن ۲۱مه کیولري ته اردر وکړی شه چې له نوښار څخه د مومندو سرحد ته ولاړ شي. دوی د لښکر له ویشلو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

 څو ورځې مخکې د مارچ په څلورمه شبقدر ته ورسیدل خو د دوی له رسیدو لږ وروسته داسې ښکاریده چې بحران له منځه تللی وو.

مخکې انګریز وایې چې په حقیقت کې ستونزه په هیڅ ډول نه وه ختمه شوي. اکسر برخه د لښکر خپلو کورونو ته تللې وو خو په دې کې څه لښکر چې نه یې غوغتل چې واپس خپلو کلیو ته ستانه شي. دغه لښکر چې د محاصیل میرباز اتمانخېل او حاکیم په مشرۍ کې یوزای شوي وو. .دې ډلې د سوات او کابل سیندونو تر منځ د ځمکې پر سر د داوبا د بریدونو د پیل لپاره د وټکاکلو.

انګریز مخکې لیکی چې دوی په پرله پسې توګه درې ځلې شبقدر ته څېلمه د هندوانو دوکانونه لوټ کړل. د انګرېزانو د لاس لاندې له خاورې لومړی برید د مارچ په ۲۴ مارچ هغه مهال وشوه، د مروزی کلی چې شنکرګړ په شمال ختیځ ته په شپږ کیلومتری پروت دي. دغه کلی باندې برید شوي وو چې دوه هندوان پکې ووژل شول او ډېر مالونه یې له ځانه سره یوړل.

یوه ورځ وروسته د میرزاده کلی چې له مروزي څخه دوه میله لیرې. هوم دغه رنګه پرې برید وکړی شه. خو په دغه لښکر د واپسۍ په لاره عسا خان او غلام خان د ډاګ حمله وکړه چې دغه عیسا خان او غلام خان همیشه د انګریز له خواه ملګری وو. دغه یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

جګړه چې لښکر په کې ډېر سخت وځپل شو. او دغه لښکر د دغه حملې له کبله اخوا شه. .د مارچ په ۳۰مه کې لږ وخت وروسته، دې لښکر خپل دریم زوروره برید ترسره کړو. له شبقدر نه نهه کیلومتره سویل ختیځ ته په یوه کلي چلیکار کې د هندوانو دوکانونه لوټ شول او لښکرې ډله د غنیمت په نیولو سره وپس شه.

مخکې لیکې چې په مجموعی ډول د شبقدر او ابازی د انګریزی فوځی پوسټ مظبوط کړې شه چې دغه فوځ په علاقه کې ګشت لپاره ازاد وګرزی دغه یې په ۱ اپریل وکړه.

مخکې چې لښکر ته د فوځی ځواکونو د زیاتوالی علم وشه .د کوډا خېلو او د امبار اتمانخېلو چې ډېری لښکر یې په یوه وخت کې چمتو کړي وو. خپلو ګاونډیانو ته یې د مرستې لپاره غږ وکړو چې د انګریز فوځ که د دوي سیمو ته ننوځې. محاصېل د کوډا خېل مومند اول واری د میټۍ موسا خېل ته درخواست وکړو خو التته د غیرت خان اثر رسوخ زیات وو او دغه ملک د انګریز حکونت سره په ملګرتیا وو. نه د دغه وجې د ملاتړ ډېرې کمې ژمنې یې تر لاسه کړې. دغه وخت میرباز اتمانخېل همدې حال کې هڅه کوله چې په امبار اتمانخېلو او شاوخوا سیمو کې لښکر جوړ کړي او په غولام خان حمله وکړي کله چې دیو برید کوو په میرزاډیر کلې او دغه برید نه پس غلام خان په دې په لښکر حمله ور شوې وو بلکې لار یې ورته نیولی وه. خو په دې کې دوي لږه کامیابي ومنته. خو په دې مهال یې د افغان د ملیانو څخه مدد وغوښتو چې دا ځل یې کامیابي ترلاځه کړه . دوه نومونه چې مولا صوفی صاحب د بټیکوټ او حضرت صاحب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بوټخاک نو دغه وخت په ننګراهار کې د جهاد لپاره اوازونه اوچت شه. قبايلو سمدستي د خپلو معيارونو په لور روان شول او په ځو ورځو کې د خلکو ډلي وو چې ډير پکې افغان خاصداران وو د افغان خاورې څخه بوهای ډاګ او کمالي ته راوتلي.

د اپريل په دولسمه نېټه حضرت صاحب پخپله کوده خېل مومند ته ورسېد او د صوفي صاحب زوی د خپل پلار په نمائندګی حاضر شو. څوک ناروغه وو. دلته دوی د هزارناو مشهور شاکر سره د پام وړ ملکري سره يوځای شول پداسې حال کې چې محاصيل چې په وروستي بريد کې د خپلې ونډې په بدل کې د کوډا خيل د جرماني د ورکولو په حال کې و، يو ځل بيا زړورتيا وښوده او په تيزی سره د لښکر سره يوځای شول.

اپريل په ١٧ دغه غونډه دومره پراخه شوه چې سکوارډن کيوو يو کمان، او ٢ توپ او ٥٥٠ پيادل فوځ د ليپټنټ کرنل فين لپاره وليږل شول او جنرال سر جيمز ويلکاک پخپله پېښور ته لاړ چې د نور ځواکونو بندوبست وکړي. د مچني قلعه د انګريز د ٥٠ په اسونو ناست فوځيانو او ١٠٠ پيادو فوځيانو له خوا ونيول شوه او د مټا او ابازي تر منځ په ګړی صدر کې پوسټ جوړ کړی شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په همدې حال کې لښکر د انګرېزانو په لاس کې چې کومه خاورې وه په هغه لور حرکت پیل کړی وو او په ۱۷ مه د کندهار په دره کې وو. په اتلسمه نېټه اصلي لښکر په کمالي کې وا او دلته حضرت صاحب په بله ورځ د غلام خان د کلی د ورانولو اعلان وکړو.

د اپرېل په ۱۹مه د دوی پرمختګ په دوو لارو د پر مخ روان و چې یوه ته یې د پنډیالی دره کې د ډاک له منځه وړل او بله یې د حضرت صاحب تر واک لاندې د پنډیالي چې پخوا یې د ګوډ ملا شاکر محاصیل کوډا خپل مومند او **میرباز اتمانخېل** د ګاګ سوځول ترتیب کړی و. په ۱۹ مه دوي بیا د برجینا پاس ته لاړل چې چې دوی د شپه هغه خوا تیرا کړه.

غلام خان د لښکر په راټولیدو کې هڅه وکړه چې عیسی خېل او برهان خېل د خپل هدف لپاره وګټي خو دغو دوو قبیلو د دومره لویو ستونزو په مقابل کې له هغه سره مرسته ونه کړه. بیا یې خپل ورور ولیېل چې له انګریز فوځ څخه د مرستې غوښتنه وکړي، خو له هغه سره مرسته کول ناسم وګڼل شوله او په همدې اساس یې د ځای د پیښودو پریکړه وکړه. هغه په حرکت کې له خپلې کورنۍ سره ابازي ته وتښتېدو. او البته هغه ته د خپلې کورنۍ د استوګنې لپاره د قعلمه یوه برخه وړاندیز شوي وه، مګر د ځای په اړه د یو څه اختلاف له امله هغه پریکړه وکړه چې نږدې په یوه کلی کې پاتې شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې انګرېز لیکې چې د همدې ورځې په ماښام د مټا په لویدیځ کې زموږ د پولې باندې د پیندیالی د لښکر ډزې وشوې چې بیا خبر میلو شه چې په ګړی صدر باندې د شپې حمله کیدونکې ده د لښکر له خواه. دغه وخت لیپټنټ کرنل فین د ګړی صدر فوځ د اوتللو حکم وکړو چې تاسو د دغه پوسټ څخه راوځی او مټی پوسټ کې یوځای شی. خو دغه وخت تیاره شوه او دغه فوځیان لاه په لار وو چې ډزې پرې وکړی شوې. دغه کې انګرېز وایې چې موږ ته نقصان وکړې شه.

د 1 امه رائل واروېکشائر ریجمنټ له خواه یو فوځی اوژلی شه.

د ۱۵ مه پنجاب له خواه یو فوځی زخمی کړی شه.

د ۱۹مه لانسر له خواه یو فوځي زخمی کړی شه.

دغه انګریز فوځیان چې کله ورسیدل دغه وخت لښکر ځان نورو ځایونو ته ورسوو.

دغه له کبله سر جیمز ویکیکس فیصله وکړه چې ۲ توپونه او ۱۳۰۰ فوځیان د بریګیډئر جنرال انډرسن په مشری کې د پښیور نه له شبقدر په طرف دغه فوځیان په شلم اپریل راروان شه. په دغه شپه باندې د مټه په پوسټ باندې څه لږې ډزې وشولی له لښکر له طرفه. خو په ۲۱ اپریل د بادي یوریا ځل بیا د لښکر له خواه ډزې وکړې شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې جنرل ویکاکک ارډر ورکړو خپل انګریز فوځیانو ته چې په توپ پرې ډزې وکړی دغه چې درې ډزې وکړې شوې له هغه له کبله لښکر لږ وخت لپاره ځانونه محفوظ کړه.

دغه وخت د حلیمزی مومند د جنرال ویلکاک سره جرګه وکړه او ویل یې چې حضرت صیب او د صوفی صیب زوې دا وخت په غلنئ مومندو کې دې. او له دغه پس کې دغه جینرال دغه مشوره ورکړه چې دغه خلک دې جرګې ته حاضر شې.

لاره کې دا ملکان میلاو شه د دغه لښکر سره چې په شهباز کور کې وو.

په بیرته راستنیدو کې دوی د حضرت صاحب د غور خبر ورکړ چې هغه به حکومت ته اعلان کړې. پدې کې باید داسې خبرې شاملې وې

د ملاکنډ نه د وتلو

د غلام خان تسلیمېدل

دغه فوځ لرې کول

خو دغه کامیاب نه شه یو رنګه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه کې خبر هوم انګرېز ته وشه چې میر صیب جان چې د کنړ وو هغه هوم لښکر سره شه په برجینه پاس کې. خو دغه کې جنرال ویکاک ته د شمله هیډکوارټر نه حکم وشه چې مومند خلاف فوځی کاوایې وکړه. په دغه شپه لښکر له خوا د ټیلوپون تار وشلولی شه او یو وړکې لښکر پرې ډزې وکړې خو انګرېز ته پکې څه نقصان نه وو شوی. په بله ورځ لښکر په برید وکړي شه چې پکې د انګرېز له خوا ۲ فوځیان اوژلی شه.

دغه نه پس مخکې لیکې چې په باجوړ کې هوم لښکر جوړیدل شروع شوي دي. دغه کې انګرېز فیصله وکړه چې مونږ له د لښکر باندې برید کول پکار دي. دغه کې بریګیډیر جینرال انډرسن د ابازی له خواه وټاکلی شه چې برجینه پاس کوور کړي او بل طرف کرنل اونوین ته امر وکړي شه چې شهباز کور مومند طرف په خپل لاس کړي. په بله شپه بیا له لښکر د طرف نه برید وکړي شه چې د انګرېز له خواه پکې یو فوځې اوژلی شه. په دغه وخت د انګرېز له خواه په ټول مومندو کې بدحال شه ټول خلک وځپولي شه.

په دي جګړه کې د ټول مومند لښکر چې ۸۴۲۰ وو. چې دا جګړه په ټول مومند کې پیېل شوي وه.

د اتمانخېلو د امبار سیمې له طرفه ۱۰۰۰ **اتمانخېل** لښکر وو.

پکې د ننګراهار وو. ۲۰۰۰ زره صافیان وو. او د کنړ لښکر ۳۰۰۰ وو. دغه سره ۳۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه د انګریز خلاف جګړه راوانه وه په مومندو کې چې دغه جګړه په ټول مومندو کې پوري شوه د صافو نه واخله تر اتمانخېلو پورې جګړه خپره شوه. چې خلکو ډیر په .میړنۍ سره جګړه وکړه خو له انګریز له خواه هوم کافي وزوریدل

لکه اخر افغاني صپب لیکي چې

په ۰ کښې د علاقه انبار اتمان خیل ښکته را پر یوتل د پېښور په علاقه کښې ئي د فرنګي په (ځوکو حملې شروع کړې. انګریزانو د کرنل آیس. ایچ. ګاډ فرے پولیټیکل ایجنټ ملاکنډ په کمان کښې د غاړې په اتمان خیلو او پړانګ غار حمله اوکړه. ورپسې د اتمان خیلو ناکه بندي .ئې اوکړه.)

د مۍ د میاشت په ۲۰ مه نېټه نهقي د دوم غونډ په غونډ په رارسېدو سره جنرال انډرسن د شمال په لورې وخوځېدو او غونډېې د (عمرا) کلي د دویزو صافو او اتمانخېلو د یوي ډلې د سختې مقابلې سره مخامخ شو کومورو چې د یوې غونډۍ په سر مورچه نیولې او مخې ته یې یوه ژوره نالۍ وه. غازیان چې د ښۍ لورې د اووه پنځوسم وسله وال کنډک د چپ لورې د سکهانو د درې پنځوسم کنډک او په منځ کې د اتم نمبر غرني توپچي قواوو تر حملې لاندې راغلې وون د خپل سنګر نه په شا شوو خو کله چې انګریز لښکري بیرته کلي ته ستنې شوي نو په دوی ورپسې راستانه او سخته جګړه یې وکړه. انګریزان لښکري اعتراف کوي چې که څه هم د دښمنانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

(غازیانو) نه دوه سوه تنه مړه شول خو دوی په ډېرې مړانی تورېل په لاس خواه څه نوره جګړه کوله او کله به زمونږ قواوو ته سل ګزه نږدې رانوتل. د شپې له خواه څه نوره جګړه هم وشوه خو کومه خاصه نتیجه یې ورنه کړه.

په ۲۴ مې کال ۱۹۰۵ باندې خبر ورکوی مومند فیلډ فورس له خواه انډین سټیټ سیکریټری ته چې د کارغه پوسټ نه. چې پرون فوځی بریکیډ د لاری نه شاتو خېل ته په وړوکې جرپ باندې منتقل شه. او مخکې وایې چې د امبار اتمانخېل ډیر سخته مورچه نیولی وه چې کم از کم **۲۰۰۰ اتمانخیل** وو چې د ناوکی خلک پکې هوم وو. وس هغیو دغه ځای نه منتشر کړې شه چې د اتمانخېلو خواه پکې تر پینځه پنځوست وژنی شوی او وایې چې مونږ انګریز فوځ ته هوم نقصان د وژنو په شکل کې شوي دي.

مخکې انګریز وایې چې مونږ د سهار ۹ بجو د ۲۲مه پنجاب له خواه له ۲ توپونه سره زوړ ځای پریښودو ګومبټی ته لاړه او د میرباز خان کور مو وران او ویچاړ کړو. او بیا ۱۰ بجو کې فوځ کوټه طرف لاړو.

په ۱۲ بجو کې زمونږ فوځ د غټ نور ځایی فوځ سره میلاو شه. بیا فوځ د دانش کول په غاړه د ملا کلي ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انګرېز د رسمي اسنادو په وينا د مۍ مياشتې په ۲۳ نېټه د ازاد سرحد د قبايلو يوې دوه زره کسيزې قوې د امبار د سيند شي لورې ته انګرېزي قواوو په مقابل کې ټينګې مورچلې نيولې وې او د دوی د اووه پنځوسم وسله وال کنډک يو ويشتم او اتم نمبر غرنۍ توپچي قواوو سره يې جګړه وکړه.

د مۍ د مياشتې په ۳۱ مه نېټه سره غزال هغه وخت پايې ته ورسېده کله چې د سر جيمز ويلکاک انګرېزي لښکرې په شا تګ او ستنېدو ته مجبوره شوې. د انګرېزي قواوو د روسنيو شلو ورځو تلفات په لاندې ډول ښودل شويدي

:

انګرېزي قواوې ۵۲ مړه ۴۲ زخميان

هندي قواوې ۴۵ مړه ۱۷۲ زخميان

اخر افغاني صيب ليکې چې

ورپسې په کال کښې د علاقه غاړه اتمان خيل ترخپل منځه ورانه راغله او په هغه کښې ئې د (فرنګيانو علاقه تالا کړه. ورپسې په کال کښې د انبار اتمان خيلو او غاړه اتمان خيل راکوز شوه د هشنغره کلی اتمان زئ ئې تالا کړه حوصله ئې زياته شوه تر پيښور پورې د پوليس څوکۍ به ئې تالا کولی. د اولنی جنګ عظيم ورځې وې فرنګي په ځان وو. غېږ ئې نه شه کول. اخر د چې په جرګو مرکو په کال کښې هيله اتمان خيل قلار شول. البته د غاړې اتمان خيل ئې درې زره روپۍ جرمانه کړل. په نوم جرمانه وه ادا نه شوه. په کال کښې د غاړې اتمان خيلو او د مشرقي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتمان خیلو د علاقې سروے شروع شوه. اتمان خیل راپورته شول خو څه لوئ جنګ ونه شه.

.۱۹۰۹

په کال ۱۹۰۹ کې اتمانخېلو د حکیم خان په مشرۍ چاسده کې برید وکړو چې هغه برید کې یې هیندوان هوم وتختول. چې بیا هغه هندوان اتمانخېلو پرېخودل.

.۱۹۱۰

په کال ۱۹۱۰ جنوری ۳مه نېټه بانډي د امبار اتمانخېلو د انګریز سره جرګه وکړه په پېښور کې چې مونږ اتمانخېل به د انګریز د لاس لاندې علاقوں بانډې بریدونه نه کوو. او دغه جرګه کې ورته دا هوم اویلې شو چې کو هیندو چې اصېل اتمانخېلو تختولی دي د انګریز د علاقې نه د هغې لپاره به ممکن کوشش کوو.

په مارچ کې بیا د اصېل اتمانخېلو له خوا هوم خوایش وکړې شه چې په امن بانډې خبرې اترې پکار دی. او دغه کې دویمه غټه جرګه د امبار اتمانخېلو په پېښور کې په ..مارچ ۳۰ مه اوشوا د انګریز چیف کمشنر سره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۱۵.

.

په ۱۹۱۵ اګست په میاشت کې اتمانخېلو او سلازو په ګډه د دیر پانجکوړې په پل حمله وکړه چې د باجوړ له پاره یې خنډ جوړ کړو چې د کال د اخیره پورې په قوت کې پاتې شو

۱۹۳۰.

کله چې د قصه خوانۍ د پښتنو د وجلو پیښه وشوه په ۲۳ اپریل ۱۹۳۰ کې په دغه په ټسل په مئ ۱۹۳۰ کې د پانجکوړې په مقام اتمانخېلو ډیر لوی تعداد سره مظاهرې وکړې او د باجوړ اتمانخېل د انګریز سره د ټسل لپاره راوتلل. دغه سره سره د اتمانخېلو لښکر د غرونو نه کوز شو هشنغر کې د تنګی کلي ته ورسیدل خو دغلته په لښکر باندې د انګریز د رائل ائرپورټ فورس په مدد د جازونو بمباریانې وشوې چې لښکر د مخکې راتلو نه په قلار کې. خو د اتمانخېلو د ځوانانو لښکر د واپس راتلو پر ځای د جندې خوړ باندې مورچې جوړیکړې او دغه لښکر یې منتشر کړې. دغه لښکر په داسې حال کې منتشر شوې وو چې له انګریز له خواه پرې په جازونو بمبارییانې شروع شوې.

لکه انګریز لیکې چې د اتمانخېلو د لښکر خبر راغی چې په سوات په سیند اتمانخېل راغونډ شوې دي. چې مونږ پرې په مئ ۳۱ مه کې د سوات سیند په غاړه په بمبارۍ د رائل ائر فورس له خوا وکړه. چې دغه لښکر په جندۍ خوړ کې خکاره شه په جون ۱ مه.

چې په ۲مه نېټه مونږ پرې بمباري وکړه چې بره د اتمانخېلو په کلو هوم وشوا. مخکې وایې چې مونږ په جندی خوږ په لښکر باندې دشپې هوم بمباري وکړه. مخکې انګریز وایې چې مونږ فصله وکړه چې د اتمانخېلو د کوم کلو نه لښکر راوچت شوې چې په هغه کلو باندې هوم بمباري وکړو. وایې چې مونږ په ۱۷ او ۱۶ نېټه بمباری په برنګ اتمانخېل سیمه باندې وکړه. دغه وخت کې انګریزانو خپلې سیاسي حربې هوم استعمال کړی.

خو په جولای په میاشت کې فقیر صیب د علینګار یو ځل بیا د اتمانخېلو لښکر جمع کړو چې په دغه لښکر کې د اتمانخېلو ماندل شموزی علیزی‌او اصېل وو چې په سوات په سیند په جنوب کې دغه لښکر وو. وایې چې ځمونږ د رائل ائرپورټ فورس د نظر د ساتلو لپاره لاړو چې د هغه ځایه پرې اتمانخېل ځوانانو ډزې وکړې. مخکې انګریز وایې چې مونږ په ارنګ اتمانخېلو باندې په اپریل ۱۳ مه په کلو بمباریانې وکړې. په ۱۷ نېټه علیزو اتمانخېلو دباره سوات سیند باندې وغوښتل چې ماندل او شموزې اتمانخېل له وس هوم په جنوب کې دې چې په ۱۷ نېټه یو ځل بیا بمباري وشوا.

انګریز لیکې چې د ریسالپور د هوای ډغر نه به مونږ تلو یو ورځ به مو په اتمانخېلو بمباري کوله او بله ورځ به مو په وزیرستان کې په محسود کوله لکه وایې چې ۱۲ جولایې په محسود بمباری. په ۱۳ او نېټه په اتمانخېلو. په ۱۴ نېټه د اتمانخېلو په لښکر او دغه شان په ۱۶ بیا په محسود قبیلې. او په ۱۷ نېټه بیا په اتمانخېلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لښکر د ۱۰۰۰ ځوانانو وو. دغه فقیر علینګار او اتمانخېل په جندۍ خوړ کې مورچه زن شو او د هغه ځای یې په انګریز فوځ باندې د وینو تویولو سلسله جاري وساتله دغه وخت سرکاري علاقې ته هوم ډېر نقصان ورسیدو اخیر کې انګریز فوځ د کرنل سکاټ په مشرۍ کې ډېر غټ فوځ له انګریز له خواه تیار کړو چې تنګۍ ته یې راولیګو چې په قبائلی لښکرو یې د توپونو ګولۍ ورول شروع کړه دغه نه پس لښکر منتشر شو چې په دغه جنګ کې ډېر قبائلی لښکری ځوانان شهیدان شو او ډېر زخمیان شو خو قبائلو هوم دغه فوځ ته ډېر نقصان ورسولو .

ژمونږ مجاهدین نومی کتاب کې عبدلحلیم اثر افغانی لیکی چې په کال ۱۹۳۰ کښې دا سیاسی تحریکونه اثر قبائیلی علاقو باندې اوشه. نو دا رنګ برنګ اصیل نومی اتمان خیل او د انبار بوټ کور نومی اتمان خیل په اګره او په پړانګ غار راښکته شول او د هشنغر په بریډ په جندۍ خوړ پریوتل مورچې ئې اولګولی انګریزانو ورپسې سمدستې لښکر اوکړه. په اګره او په پړانګ غار باندې جنګ ډیره سخته مقابله اوشوه. د اګره په جنګ کښې د ملاکنډ پولیټیکل ایجنټ میجر جے. ډبلیو. تهامس ګلور. ائ. اے. اے. قتل شه. انګریزانو په اګره باندې د هوائي جهازونو ګوله باری اوکړه. ورپسې د کوټ مینه نه ئې سرک شروع کړ په ټوټې ئې اګره ته او ساوه قدم په قدم جنګ وو اصیل خانګه له اتمان خیلو ښه مړانه ښکاره کړه. چه اګره په جنګ او هلی شوه د پړانګ غار محاز هک کمزوري شه. د قبائلي غازیانو لښکر واپس شه. غازیان د جنګی قیدیانو په شکل د فرنګي په لاس پریوتل په اګست ۰ کښې جرګه تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخه شوه. قيد يان ئې راپريودل. البته چې د غازيانو کومه وسله فرنګي له په لاس ورغلې وه هغه ئې غازيانو ته واپس نه کړه.

د اګره په غزا کښې يو نوي روحاني پېښشواد علېنګار فقير راښکاره شوی وو. ډېر شهرت ئې موندلو ږدو. هغه په اګست ۰ کښې د پړانګ غار په لار په پېښور د غزا کولو خيال لرلو لېکن د اتمان خيلو په الينګار په فقير اعتبار نه وو لار ئې ور نه کړه.

.۱۹۳۲.

په کال ۱۹۳۲ کې ډير د نواب او د اتمانخېلو او ورسره سلارزی جنګ وينختو چې د اتمانخېلو او سلارزو د لښکر مشري علېنګار فقير کوله. د ۱۱مه سپتمبر او په ۲۷ مه په منځ کې دغه لښکر له خوا د چترال روډ له انګريز لپاره په خطره کې وو. مخکې وايې چې مونږ ته د شموزی اتمانخېلو له خوا ډير مزحمت مخې ته راغلی وو. چې د انګريز د بانډګی کيمپ ونړول شه. او په ۱۷مه نېټه په دغه لښکر په کلو مطلب د اتمانخېلو په علاقو د فوځی رائل ائر فورس له خواه بمبارياني وشوي.

.۱۹۳۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جولايي ۳۱ مه نېټه فقير عليينګار د ۲۰۰ سوا اتمانخېلو ځوانانو په مدد سوات سيند نه پوره غاړه په ملاکنډ علاقه راغله چې د مخ نيوي لپاره سوات ليوي وليږلې شوه چې دغه کې له لښکر له خواه ځوانان زخميان شولی له هغه له کبله دغه لښکر واپس اتمانخېلو ته راواړيدل. د دغه سوات ليوي له په مدد کې د انګريز له خواه ۲۲مه ګورخا رائپلز دسته راغله او د انګريز رائل ائرپورټ فورس راغې چې کتنه وکړي د دغه غلاقې. په دغه ورځ د انګريز د رائل ائر فورس په فوځې جاز باندې د لوی اکري اتمانخېلو ډزي هوم وکړی چې په جواب کې د رائل ائر فورس له خواه بمونه .ورغورځيدل په اتمانخېلو کې .

په دغه کې انګريز اويل چې دباره لوی اکره اتمانخېل په ملاکنډ علاقه کې شامل کول پکار دي. چې په دغه کې د کوټ اتمانخېلو نه واخله تر اکری اتمانخېلو پوری سړک هوم شامل وو دغه سره دا فصله له انګريز له خواه وشوا چې په دغه علاقه يو فوځې پوسټ هوم جوړول پکار دي چې په اتمانخېلو نظر وساتلی شي. د اتمانخېلو لښکر يو ځل بيا د سوات په سيند راوغوټل چې بريد يې د انګريز په زد وکړو. په فروری په مياشت کې چې فوځ په د قلندکی لپاره توجو مرکوز کوله. چې دغه کې رائل ائر فورس د پاسنه کته کوله. او دغه فوځ د جازونو په مدد دغه پوسټ ته داخليدو نو .د لښکر له خواه مزحمت اوشه چې دوانه غاړي وژني وشوی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کال ۱۹۳۴ اکتوبر ۹ مه نېټه کې اتمانخېلو ځوانان د علیمنګار فقیر په مشری کې برید وکړو کله چې د چترال انګریز فوځ یو په وپسی کې وو. دغه ځوانان د پانجکوړی په سیند راواغتیدل د باجوړ اتمانخېلو نه خو نواب لیوي او د انګریز رائل ائر فورس په مدد دغه د اتمانخېلو د ځوانانو لښکر واپس باجوړ ته وتمبولی شه. دغه کې د انګریز له خواه خواه توپونه ارټرلری هوم استعمال شوا چې دغه له .کبله اتمانخېلو ځوانان کې څه ځوانان شهیدان هوم شه.

د کال ۱۹۳۴ کې په نومبر ۸ مه نېټه علیمنګار فقیر له طرفه انګریز ته مشکلاتو کې کمی راغلی وو ځکه چې د دیر د نواب په قعله چې کومی حملی کړی وی هغه یو رنګه ناکامي شوې وې چې دغه وجه یې کیدلي شوه. خو یو ځل بیا د الیمنګار فقیر غوښتل چې کیسکنۍ او دره کې حملے وکړي او دغه لپاره یې د شموزی اتمانخېلو جرګه راوغښتله خو دا واري اتنانخېلو امادہ نشو نو هغه ځی علیمنګار فقیر د سالارزو وطن ته لاړو چې بیا پشت ته لاړو.

.۱۹۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریز لیکي چې په کال ۱۹۳۵ کې فقیر علیننګار د اتمانخېلو ځوانانو سره یو ځل بیا لښکر تیار کړو چې په اګری اتمانخېلو کې چې کوم فوځی سړک جوړیږي د فوځی پوستې لپاره چې هغه پوستې ورانه کړی او دغه سړک نه دغه انګریز فوځیان په قلار کې. په دغه موقه د نوښار نه د انګریز فوځی دسته راغله چې دغه لښکر منع کړی وایې چې دغه فوځي دسته د اتمانخېلو له طرفه ډیر ځیان ورسیدو او ډیر په مشکله دغه فوځی دسته ورسیده. چې په اپریل ۱۱مه نېټه د انګریز پولیټیکل ایجنټ مسټر ډبلیو ایچ بیسټ له اتمانخېلو له خوا اوژلی شوا. دغه کې له انګریز له خواه فوځیان او لیوی هوم اوږلی شوا چې زیاتره پکې زخمیان شه. پس کې دغه سړک په جون په میاشت کې د انګریز له مکمل شه خو قبائلو اتمانخېلو ډیر مزمت خودلې وو چې دغه کې ډیر زیان رسیدلې وو انګریز ته چې خپله انګریز وایې چې مونږ په دغه دوران کې ډیر د نقصان سره مخامخ شوي وو.

په ۵ اپریل ۱۹۳۵ کې د قبائلی لښکرو په مدد ډیری حملی په انګریز فوځ کولی او کامیابی حملی وی. او له انګریز له خواه بار بار دهمکیانی ورکیدلی خو فقیر علیګار د دغه دهمکیانو هیڅ قسم پروه نه کوله له دغه وجې فقیر علیننګار د اتمانخېلو لوی اګری علاقي کې پناه وغستله. له انګریز له خواه د سوات لیوی د علیننګار فقیر پر زد راو لیګله خو د قبائلی لښکر په راتلو سوات لیوی واپس په تیختته شه. په فروری میاشت ۱۹۳۵ کې د انګریز د فوځ نوشهره بریګیډ یې جګړی لپاره ولیږلو. دغه علاقه ډیره سختته وه دمره سختته وه چې اسونه ورته خیجول هوم ګران وو. د ۲ میاشتو لپاره انګریزی فوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خواه شاه واغوتیډو خو علاقه سخته وه او ډیره ګرانه ورته هوم وه. ۵ اپریل بانډی لښکر د انګریز فوځ سره په ډیره جزبه جنګ وکړو. دغه جنګ د قعله هری خواه او شاه کې وشه. چې دغه دفاع د انګریز د فوځ رائفل کمپنی کوله او ګورخه پلټن کوله. د ډول په غګولو لښکر د اسلام دره غونډ طرف ته مخکې شه. بیا په دری خصو کې دغه ویشلی شو یو د مشرق بل مغرب او ۳ دسته هوم دغلته ودریډل چې څه رنګه تواره خوره شوه لښکر د انګریز د فوځ په ځوکۍ ورغله او هیڅ قصم پروا یې ونکړه چې چاځونه بمباری کویل او یا دښمن په مشین ګن ډزی کوی خو جنوبي طرف نه د قعله دروازی ته راورسیډل ځنی ځوانانو پکې د انګریز فوځ نه مشین ګنی او ټوپکی هوم په زوره واغستلی. دغه کې پلاټون کماندار صوبیدار هوم وژلی شه. او ډیر فوځیان یې هوم اوژل او زخمیان یې کړه. دغه کې خبر بریګیډ کماندار ته وشه چې حرکت کې راغی چې په توپ خانوں یې ډزی شروع کړی په لښکرو دغه کې صحر شه چې په وار وار به قبائلو حملی کولی او واپس به غرونو طرف ته تلل.

انګریزانو له دغه وخت کمک له نور فوځ راغی چې بار بار یې په فقیر علیګار حملی وکړی خو فوځ ته څه کمیابی میلاو نه شوه. بیا فقیر علیګار د شموزو اتمانخېلو جرګه راوغوختله. ډیر وخته پوری د علیګار فقیر د انګریزانو د تنګ کولو کوشش وکړو. ارتهر سونسن په خوله چې انګریزانو تسلیم کړه چې د لوی اکری مهم هغه منظر چې وو که ډیر نه وو خو په منځ کې ډیر خوفناک وو څه رنګه چې په امبیله جنګ کې سرنیول چمپبر لین او ملاکنډ کې چې جنرل بائډن بلډ دغه خوفناک منظر لیدلی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

فقیر د علیګار .

په ۵ اپریل ۱۹۳۵ کې د قبائلي لښکرو په مدد ډیری حملې په انګریز فوځ کولی او کامیابي حملې وی. او له انګریز له خواه بار بار دهمکیانی ورکیدلی خو فقیر علیګار د دغه دهمکیانو هیڅ قسم پروه نه کوله له دغه وجې فقیر علیګار د اتمانخېلو لوئ اګری علاقې کې پناه وغستله. له انګریز له خواه د سوات لیوی د علیګار فقیر پر زد راولیګله خو د قبائلي لښکر په راتلو سوات لیوی واپس په تیښته شه. په فروری میاشت ۱۹۳۵ کې د انګریز د فوځ نوشهره بریګیډ یې جګړی لپاره ولیږلو. دغه علاقه ډیره سخته وه دمره سخته وه چې اسونه ورته خیجول هوم ګران وو. د ۲ میاشتو لپاره انګریزی فوځ په خواه شاه واغوتیدو خو علاقه سخته وه او ډیره ګرانه ورته هوم وه. ۵ اپریل باندی لښکر د انګریز فوځ سره په ډیره جزبه جنګ وکړو. دغه جنک د قعله هری خواه او شاه کې وشه. چې دغه دفاع د انګریز د فوځ رائفل کمپنی کوله او ګورخه پلټن کوله. د ډول په غګولو لښکر د اسلام دره غونډ طرف ته مخکې شه. بیا په دری خصو کې دغه ویشلی شو یو د مشرق بل مغرب او ۳ دسته هوم دغلته ودریدل چې څه رنګه تواره خوره شوه لښکر د انګریز د فوځ په څوکئ ورغله او هیڅ قصم پروا یې ونکړه چې چازونه بمباری کویل او یا دښمن په مشین ګن ډزی کوی خو جنوبي طرف نه د قعله دروازی ته راورسیدل ځنی ځوانانو پکې د انګریز فوځ نه مشین ګنی او ټوپکی هوم په زوره واغستلی. دغه کې پلاټون کمانډر صوبیدار هوم وژلی شه. او ډیر فوځیان یې هوم اوژل او زخمیان یې کړه. دغه کې خبر بریګیډ کمانډر ته وشه چې حرکت کې راغی چې په توپ خانوں یې ډزی شروع کړی په لښکرو دغه کې صحر شه چې په وار وار به قبائلو حملې کولی او واپس به غرونو طرف ته تلل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګرېزانو له دغه وخت کمک له نور فوځ راغی چې بار بار يې په فقير ايپي کار حملې وکړې خو فوځ ته څه کمیابي ميلاو نه شوه. بيا فقير ايپي کار د شموزو اتمانخېلو جرګه راوغوختله. ډېر وخته پورې د ايپي کار فقير د انګرېزانو د تنګ کولو کوشش وکړو. ارتهر سونسن په خوله چې انګرېزانو تسليم کړه چې د لوی اکری مهم هغه منظر چې وو که ډېر نه وو خو په منځ کې ډېر خوفناک وو څه رنګه چې په امبیله جنګ کې سرنیول چمبر لين او ملاکنډ کې چې جنرل بائډن بلډ دغه خوفناک منظر ليدلی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حوالي

1. journal of the Royal Central Asian Society-Vol XIX- By The Royal Central Asian Society 1932 page 29-30-31
2. The Bombay Chronicle 8 Nov 1934
3. India in 1932-33 publish in 1934-page 5
4. India in 1934-35 printed by Simla 1937 Page 85-86-88-109-110-
5. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype Press 1907- pages 412
6. An Official account of the Chitral expedition 1895 By W R Robertson- Calcutta: 1898 office of the superintendent of government printing India. page- 65-66-
7. A COLLECTION OF TREAIES ENGAGEMENTS AND SANADS RELATING TO INDIA NEIGHBOURING COUNTRIES by Aitchison C.U.-Vol 11- MITTAL PUBLICATIONS DELHI - Reprinted in India 1983
8. The Bombay Chronicle 28 June 1933-Publication date 1933-06-29
9. The Cyclopedia of India and of eastern and southern Asia third edition
10. Hayat Afghani, Muhammad Hayat khan
11. Record of the expeditions undertaken against the north west frontier tribes. compiled from the military and political dispatches lieu colonel McGregor’s gazetteer by lieutenant colonel W.H. Paget Calcutta office superintendent of government printing 1874. pages 167-169-189-190-191
12. lumsden of the guides by sir peter stark lumsden G.R. Elsmie. page 110-111-112
13. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype press 1907- pages 405 to 410
14. Frontier and Overseas expeditions from India. Vol 1. Supplement A. 1908 operations against the Mohmand’s. pages 8 to 18 - 55
15. Accounts and papers. 65 volumes. session 29 January 1908 to December 1908. (pages 132-134-135-148- 150-151-
16. Accounts and papers 57 volume- 12- Military Operations in the north west frontier progress and condition session 8 February 1898 -12 august 1898. pages. 1-2-7-42-61-67-72-78-79-93
17. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype press 1907- pages 399-400-401-402-403-404-405-406-412

(c) ketabton.com: The Digital Library

18. N.W.F.P Gazetteers. Peshawar District-Vol A-1931.Printed at the Civil and military gazette ltd by E.G. Tilt manager 1934- page 78-79
19. A COLLECTION OF TREATIES. ENGAGEMENTS AND SANADS.RELATING TO INDIA AND NEIGHBOURING COUNTRIES. Complied by C.U. AITCHISON B.C.S. VOL-11 -XI. Calcutta Superintendent government printing India 1909 -Pages 17-18-19
20. The Bombay Chronicle 25 November 1934
21. Summary of the principal events and measures of the viceroyalty of the earl of Minto volume 1- by government monotype press Simla 1910- page 8-12-66-77-
22. Reference (د غازي ميرزمان خان ونډه - عبدرحمان زماني -ص ١٣٩- ۴۶-١۴٠)
23. Reference۶۶۶ پاڼه -محمد شفيع صابر-تاريـــخ صوبه سرحد

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library